

N:o 54.

Af friherre **Gyllenstierna**, *angående skrifvelse till Konungen i fråga om upprättande af en lånefond för mindre odlingsföretag.*

Känt är att af Sveriges jord befinna sig stora vidder till följe af bristande utdikning i sådant skick, att de icke bära vare sig skog eller jordbruksprodukter. Andra kanske lika stora områden ligga öde af annan anledning, bevuxna med ljung eller lika värdelösa växter.

Då hela ägovidden efter Sveriges officiella statistik i afrundade tal är 41 millioner hektar utgöres däraf omkring 21 millioner af skogbärande mark. Af återstående uppgår odlad mark och naturlig äng tillsammans endast till 5 millioner, således 15 millioner hektar jord som för närvarande är värdelös. Af dessa bör man väl kunna beräkna, att minst en tredjedel kan på ett eller annat sätt bringas i kultur, och äfven förr eller senare kommer att göra det. Men äfven på den ofvan beräknade odlade och skogbärande marken återstår mycket att göra för att höja dess bärkraft.

Det torde vara ostridigt, att en ökning af jordens afkastning äfven om den frambringas med lånade medel i hög grad verkar välgörande på landets ekonomiska förhållanden; då det däremot icke alltid är säkert, att den som verkställer arbetet skördar någon vinst. För statsmakterna föreligger därför om icke en skyldighet, så dock ett behof som bevisar klok omtanke om framtiden, att i möjligast utsträckta grad och på billigaste villkor tillhandahålla medel för dem, som vilja offra tid och arbetskrafter på jordens kultivering. Nutidens jordbruk kräver för att gifva högsta

möjliga afkastning ett rörelsekapital som i de flesta fall saknas hos dess innehafvare.

Hvad har hittills åtgjorts härvidlag? Odlingslånefonderna och frostminskningsanslagen äro afsedda för större odlingsföretag och kräfva, innan bidrag från dem kunna erhållas, förarbeten och utredningar, hvilka icke af hvem som helst kunna åstadkommas. Enligt uppgift hafva härtill anslagna medel under sista året till fullo disponerats. Premieringen af småbruk och utlämnande af premielån kan visserligen i många fall anses som en indirekt hjälp till höjandet af jordens alstringsförmåga, men dels är ansökningsrätten inskränkt till brukare af mindre än 12 hektar åker, dels fordras andra betingelser för att kunna få del af dessa anslag, hvilka ofta icke kunna uppfyllas, särskildt af dem som mest äro i behof af hjälp. Premieringen af odlingsföretag är inskränkt, antagligen för att anslaget skall räcka till för brukare af endast 6 hektar. Skogsvårdsstyrelserna hafva icke medel tillräckliga för kultivering af våra oändliga kalmarker eller utdikning af de stora vidderna försumpad mark.

Om någon anser, att dessa hittills anslagna medel äro under nuvarande förhållanden tillräckliga och stå fullt i proportion med öfriga för landets utveckling och uppehållande nödiga utgifter, så ber jag få uttala som min uppfattning, att han icke tillräckligt klart ser sakens stora innebörd. Sant är, att man icke med konstlade medel bör framkalla en kultur, som sedan kanske icke kan bibehållas, men med den alltjämt ökade efterfrågan på lifsförnödenheter och andra jordbruksalster, lär man icke behöfva befara detta. Jag tänker nu icke endast på de stora öde markerna, där utom penningar äfven kommer den stora svårigheten att skaffa folk. Närmast föreligger ett stort behof för de allra flesta af våra mindre hemmansägare och landtbrukare, särskildt i sämre lottade trakter, hvilka, med sina ännu mången gång allt för stora arealer under eget bruk, ej uteslutande genom sitt eget arbete kunna bringa dessa till högsta afkastning, att genom legdt arbete utföra dikningsföretag eller andra jordförbättringar. Vanligaste formen för detta arbete kan man tänka sig sålunda, att, om hjälp till odlingsföretag kunde bekommas, barnen sättas i tillfälle att stanna i hemmet i stället för att i förtid kastas in till städer och industrisambällen. Genom familjens förenade arbete skulle egendomen snart nog producera tillräckligt både att föda familjen och amortera skulden.

Den, som känner den jordbrukande befolkningen på olika platser och under olika förhållanden, vet, att mången ny åker skulle kunna brytas och att det icke alltid är brist på arbetskraft, som är orsaken till att det icke göres. Jag tror mig äfven veta, att många behjärta detta och att

det endast är svårigheten att finna en betryggande form för lånens utlämnande, som gör att icke frågan redan är löst. Ett skäl för att frågan just nu bör dryftas är den rådande arbetsbristen i städerna, då det ur social synpunkt är önskligt att återbörda till landsbygden en arbetskraft, som där så väl kan användas. Genom hushållningssällskapens ombuds skrifvelse till Kungl. Maj:t om bildande af en täckdiktningsslånefond kan väl endast en del af frågan vara väckt till lif och då hushållningssällskapens verksamhetsområden säkerligen äro för stora för att rätt kunna kontrollera lånesökandes ekonomi, medlens behöflighet och rätta användning, deras ansvarighet redan hårdt anlitad af egnahemsrörelsen, och arbetstiden för deras förtroende- och tjänstemän ej kan räcka till för de besiktningar som erfordras, synes mig lånen på annat sätt böra förmedlas, exempelvis af kreditföreningar, bildade på andelsprincipens grund, eller af kommunerna genom kommunalnämnderna eller särskildt utsedda personer. Visserligen kunna kommunerna ej åläggas denna risk, men bör det väl ligga i deras eget intresse att öka jordens produktion och därigenom sin egen bärkraft och sina medlemmars ökade välfärd. Ansvarssummornas storlek bör naturligen liksom öfriga kommunala lån af Kungl. Maj:t pröfvas. Skulle någon ändring af kommunallagarna härfor erfordras, borde väl detta icke möta öfverstigliga hinder. Den af Riksdagen 1906 beslutade norrländska nyodlingsfonden och den af Kungl. Maj:t med anledning af Riksdagens skrifvelse utfärdade kungörelsen angående villkoren för dess användande synes mig vara lämpligaste formen för nytt anslag, afsedt för hela riket med ändrade bestämmelser i den riktning att det kunde användas äfven till förbättrande af redan odlad eller skogbärande mark samt förmedlas äfven genom annan myndighet än hushållningssällskap och landsting.

De stora lifsfrågorna om landets representation, om försvaret, om lagändringar, administration och förvaltning m. fl. hafva en benägenhet att alltför mycket träda i förgrunden för dem som samlas i politiskt arbete, till den grad att icke alltid tillbörligt afseende fästes vid frågor, som röra utvecklingen af landets naturliga inkomstskällor, hvilka man dock icke helt bör öfverlämna åt den enskilda företagsamheten att utveckla.

Då åtminstone i många trakter af vårt land här föreligger ett verkligt stort behof, då hela denna fråga är af så stor räckvidd och af så utomordentligt stor betydelse för fosterlandets framtida ekonomiska välfärd, vågar jag förmodligen hemställa

att Riksdagen ville besluta: att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter vederbör-

lig utredning framlägga förslag till bestämmelser om upprättande af en lånefond för hela riket, i lättare åtkomlig form för odling, utdikning och annan jordförbättring samt om afsättande af nödiga medel till en dylik fond.

Stockholm den 19 februari 1909.

I. Gyllenstierna.
